

8.

PEDAGOŠKO-
METODIČKA I
PSIHOLOŠKA
SPREMA ZA RAD
SA DECOM I
OMLADINOM
OBA POLA

Jedna od osnovnih specifičnosti trenerskog poziva jeste što on, ne samo da mora biti vrstan stručnjak sa mnogo znanja, nego svoje znanje mora umeti da prenese na druge, mlađe naraštaje. Dakle, trener mora da bude obrazovan i sposoban pedagog, koji će umeti da svoje znanje prenese na one koje uči, koje trenira.

Ovo obavezuje trenera da se temeljno i studiozno priprema za svaki trening. Njegova priprema, pored već neminovnog znanja o dotičnoj problematici, mora da se bazira na temeljnoj analizi onoga što je rađeno u proteklom periodu. Trenerov poziv, da nadalje, obavezuje na stalno, sistematsko praćenje pedagoške, didaktičke i metodičke literature, na permanentno i trajno, nikad završeno, pedagoško usavršavanje.

Sl. 15

Način rada - metod prenošenja znanja mora da odgovara mogućnostima i sposobnostima i karakteristikama igrača sa kojima se radi. U stvari, sticanje novih znanja treba da se nadovezuje i oslanja na već usvojena predznanja i stečena motorička znanja i umjenja. Nedovoljno poznavanje osnovnih morfoloških, funkcionalnih, intelektualnih i moralno-voljnih osobina, može da bude negativno za napredovanje u radu i postizanje optimalnih rezultata. S druge strane metod prenošenja znanja i veština mora da bude prilagođen i podređen uzrasnim i polnim karakteristikama igrača (igračica) iz populacije sa kojima se radi.

8.1 Odnos prema igračima

Trener mora uvek da ima u vidu da svojim radom i delovanjem, svojim autoritetom, može pozitivno ili negativno da utiče na metode i formiranje ljudi sa kojima radi. Prisila, prinuda, dril i sl. su delovanja koja mogu da ostvare neki efekt, ali je obično kratkog trajanja. Međutim, pravi rezultat se može ostvariti kada postoji poverenje, poštovanje i uzajamno uvažavanje između trenera i igrača. U svim ispitivanjima, kada se od igrača tražila ocena trenera, pravilan odnos je osobina koja se ističe na prvo mesto. Igrači vrlo brzo osete i uoče da li ih trener razume, da li se istinski trudi da im pomogne, ili se prema njima ponaša kruto, činovnički. Oni će razumeti, pa i vrlo poštovati oštrog, strogog trenera, oprostiće mu slučajno nanete nepravde, ali neće tolerisati pomanjkanje ljubavi prema njima kao ni nepoštovanje njihove ličnosti. Zato se kaže da trener može biti strog, pa i vrlo strog, ali ne sme biti nepravičan. U našem sportu, pa i u rukometu, odomaćilo se jedno vrlo negativno pravilo u ponašanju trenera, a to je da njihovo ponašanje prema igračima određuje kvalitet igrača. U vaspitnom radu, pogotovu sa mlađim kategorijama, to je nedopustivo. Neuvažavanje mišljenja, svako odbijanje saradnje, posebno sa osobama koje se tek formiraju i koje su upravo radi toga često vrlo osetljive na postupke prema njima, najčešće dovodi do pasivizacije, privremenog ili potpunog odlaska iz kluba. Pogrešno je kada trener u sportistima vidi objekat svoga rada, a ne samostalne i potpune ličnosti. Demokratksi proces je poželjan.

Dijapazon oblika vaspitnog rada trenera je vrlo veliki i savremen, svestran, i pre svega human trener njega treba i mora da koristi. Konstantno praćenje uspeha i ponašanja sportista u školi, na javnom mestu i kod kuće je između ostalog obaveza trenera. Dobrog đaka, studenta, radnika i primerno ponašanje, treba isticati i pohvaljivati, a njihov trud uvažavati. Uzroke slabog uspeha pojedinaca otkriti, na njih konstantno ukazivati, podsticati, pa i kažnjavati. Uspostaviti kontakt i stalno sarađivati sa školom, razrednim starešinama, predmetnim nastavnicima i roditeljima. Neuspeh u školi nikad ne može da se pravda prevelikim angažovanjem učenika u klubu ili, što je često slučaj, negativnim stavom nastavnika u školi. Uspeh mora i treba da bude dominantna i najvažnija obaveza. Kod nas se, nažalost, dešava da trener mesecima, pa i godinama, sa svojim igračima ne vodi razgovor o uspehu u školi, nijednom ne ode do škole ili roditelja. Događa se da mnogi

roditelji ne poznaju trenera svoga deteta. To takvo ponašanje i nebriga može da ima trajne posledice koje snosi sam sportista, pa i sport u celini.

Sportisti imaju puno pravo da zahtevaju da se u njima gleda čovek i da se prema njima tako i postupa. Trener ne sme vređati, ismejavati igrače i praviti razne dosetke i aluzije na račun njihovog ponašanja. On mora imati krajnje korektan i ozbiljan stav prema greškama i ispadima svojih sportista. Ovo isključuje i nekritički stav, popuštanje njihovim hirovima i blagost u zahtevima. Trener je taj koji uočava, registruje i analizira stav i ekscese svojih igrača. Konstatacija je najlakši deo posla u vaspitnom radu, uočavaju i oni koji sa problemima vaspitanja nemaju nikakve veze. Međutim, otkrivanje pravog uzroka i izbor adekvatne i najefikasnije "terapije" je najsuptilniji, najteži deo ovog procesa. Ponekad je ovaj posao mnogo teži od onog stručno-obrazovnog, potrebno je više vremena i strpljenja dok ne dođu prvi rezultati pravilnog vaspitnog rada. Trener svojim ponašanjem nastoji da stekne puno poverenje sportista, jer samo odnos zasnovan na punom i iskrenom poverenju vodi pravom uspehu u obrazovno-vaspitnom radu u sportu.

8.2 Odnos prema radu i obavezama u klubu

Ovo je jedan od značajnih faktora od kojih zavisi uspeh i nužna afirmacija trenera u klubu. Trener, pored već napred istaknutih osobina, treba da bude "zaljubljenik" svog posla i da uživa u onom što radi. Bez obzira na veliki broj raznih iskušenja i problema na koje nailazi u ovom radu, uvek, posebno pred sportistima, trener mora iznalaziti, isticati i negovati sve ono što je lepo u tom poslu. To je javni i interesantan posao u kome je zaista moguće naći puno onoga što nije dostupno svakom čoveku. Sredstva javnog informisanja (novine, televizije, časopisi) su svakodnevno puni informacija, u kojima se, pored uspeha sportista, piše i o uspehu trenera. Priznaćemo da nam to godi, da se tada lepo osećamo, da smo zadovoljni što smo se posvetili ovom poslu. Uz to, ovoj aktivnosti naše društvo pridaje određeni značaj i odaje nužno priznanje, pa se stručni rad i određeni uspesi trenera adekvatno procenjuju i vrednuju. Trener koji stalno ističe teškoće svoga posla, "žrtve" i slično zacemento ne treba da se prihvata ovog rada. Takvi treneri, ustvari, ne vole ni svoju struku ni rad sa mladima u njoj. To su oni koji su, često iz najrazličitijih

razloga "zalutali" u rukomet pa niti oni vole rukomet niti rukomet njih. Tu je jedino ispravno rešenje da takvi treneri napuste ovaj posao, jer takav odnos obično vodi pasivizaciji svih u klubu, pa i igrača.

Pravilan odnos prema trenerskom pozivu podrazumeva i tačnost, ažurnost, maksimalno korišćenje vremena predviđenog za trening, sistematsko pripremanje, stalno inoviranje sadržaja na treninzima novim saznanjima i dr.

U sklopu razmatranja pravilnog odnosa prema trenerskom pozivu valja istaći i smisao za stvaralački rad koji dobar trener mora negovati i razvijati. Trener neprestano mora tražiti i iznalaziti najbolje puteve u svom radu, usavršavati ga, obogaćivati novim metodama, detaljima i sl. Vrlo brzo se primeti ako je rad šablonski, neinventivan, bez mašte i ljubavi. Trener je u mogućnosti da u svoj rad, posebno praktičan, unese puno toga što nosi obeležje stvaralačkog, jer je to još uvek područje gde ima prostora za konstantno iznalaženje novih puteva, ideja i pristupa u radu.

8.3 Karakterne osobine i odnos prema vaspitanicima

Lične karakterne osobine trenera vrlo značajno, pozitivno ili negativno, utiču na rad sa sportistima. Savremena pedagogija odbacuje prevelike zahteve, jer je danas prosto nemoguće naći idealnog pedagoga (nastavnika ili trenera). Međutim, osoba koja radi sa ljudima, posebno sa mladima, treba da ima određene pozitivne karakterne osobine zrele ličnosti. Poznati psiholog Maslov smatra da zrela ličnost mora da poseduje sledeće karakterne osobine: realističko ocenjivanje stvarnosti, prihvatanje sebe i drugih onakvim kakvi jesu, spontanost u akcijama, socijalna osećanja i simpatije prema ljudima, demokratizam i odsustvo etničkih i rasnih predrasuda, jasni etički principi, smisao za humor i bez ismevanja drugih i, pre svega, stvaralaštvo kao suštinska karakteristika zrelih ličnosti.

S obzirom na funkciju koju obavlja, trener je osoba čije se karakterne crte i ponašanja najviše posmatraju i analiziraju. On je neprekidno izložen kritičkim očima sportista, simpatizera kluba, funkcionera, roditelja i drugih. Želja za oponašanjem je, posebno kod mladih, jako izražena. Trener je svojevrsni uzor mladim ljudima, zato je neobično važan lični

primer trenera. Pošto je stalno pred očima javnosti, pre svega svojih sportista, on mora biti moralno izgrađena ličnost, pošten, objektivan, optimist i u najvećim teškoćama. Mora ispoljiti radni elan i vrlo potreban entuzijazam, biti obazriv, tolerantan, pošten i pravičan. Pri donošenju odluka trener treba da bude u svakom trenutku priseban, da kontroliše svoje ponašanje, odmeravajući svoje postupke. Prebrzo, nedovoljno promišljeno zaključivanje i odlučivanje je po pravilu pogrešno.

Kritičan i samokritičan rad trenera treba da bude ne samo prema drugom (sportistima, protivniku, sudijama), već i prema sebi. U svakom trenutku treba da sebe i svoje ponašanje objektivno ugradi u sve sporne događaje. Zataškavanje, kao i uporno i po svaku cenu traženje krivca, ne treba da bude prisutno u radu dobrog pedagoga trenera.

Positivan uticaj trenera je uslovljen, pre svega, njegovim stručnim i moralnim kvalitetima, koji odgovaraju pedagoškim zahtevima savremenog društva. Nedostaci trenerovog ličnog moralnog profila, umanjuju mogućnosti njegovog ispravnog delovanja.

Rezultati određenih istraživanja pokazuju da je lični primer jedan od najснаžnijih pozitivnih činilaca pri vaspitanju mladih sportista. Kod svoga trenera rukometaši najviše cene: stručnost, pravednost, principijelnost, zahteve pri radu, pozitivne moralne osobine (upornost, istrajnost), određeno društveno iskustvo. Od negativnih osobina kod igrača posebno nisu popularna sledeća ponašanja: da svoje greške pripisuju drugome (nesamokritičnost), zahtevanje pobede po svaku cenu ("cilj opravdava sredstva"), ponižavajući i ignorantski odnos prema svojim i protivničkim igračima, kolegama, sudijama, publici, funkcionerima.

U proceni moralnog lika svoga trenera igrači oštro osuđuju njegovu inertnost u slučaju grube igre svojih igrača. Kod igrača takođe, nije popularno dvolično ponašanje, zatvorenost, posebno ako se takvim ponašanjem hoće da realizuje neki lični interes.

8.4 Korišćenje iskustava drugih

Dobar i kvalitetan stručni rad u klubu ne može da se zamisli ukoliko se ne koristi iskustvo drugih, pre svega onih koji su ranije radili u klubu. Trener koji smatra da njegovim dolaskom "započinje svet" je u velikoj zabludi. Nakon detaljne analize svih dokumenata i dobijenih objektivnih informacija o prethodnom radu, treba da prihvati ono što je dobro, što odgovara uslovima, mentalitetu i sredini, a da eliminiše sve ono što je bilo negativno. O kolegama sadašnjim i prethodnim, javno ne bi imalo smisla pričati negativno, posebno ne na zvaničnim mestima i bez njihovog prisustva.

Sl. 15

Do iskustva drugih stručnjaka treba dolaziti praćenjem stručne literature, snimanjem i analiziranjem odigranih utakmica sa značajnih takmičenja. Međutim, bogato iskustvo drugih treba kritički prihvatati, imajući u vidu činjenicu da je ono sticano u radu sa drugim igračima, drugim klubovima i u drugim uslovima. Pogrešno je ako mislimo da je moguće uspešno kopirati - oponašati nekog drugog koji je imao značajne rezultate u svom radu, jer svako treba da gradi i kreira svoj stil rada.

MINI RUKOMET

Praksa u rukometnom sportu do sada je pokazala da ima nekoliko tipova trenera, kao što su: trener učitelj, trener stariji brat, trener otac, trener mag i trener profesor. Ovom prilikom nije nam zadatak da se upoznajemo sa njihovim osobinama i karakteristikama, ali je evidentno da praksa nekog od tih stručnjaka bolje osposobi za rad sa seniorima, drugog za rad sa mladim kategorijama, dok ima trenera koji su specijalisti za rad u ženskom rukometu. Obično se u klubu svi angažuju da bi se dobio kvalitetan trener za prvi tim, a rad sa mladim kategorijama je periferna obaveza u većini klubova. Međutim, rad sa pionirskim i omladinskim selekcijama je veoma značajan i treba ga poveriti stručnom i kvalitetnom treneru, dobrom vaspitaču.

Uspeh u radu jednog stručnjaka-trenera je uslovljen i timskom adekvatnom saradnjom sa psihologom, lekarom, sociologom i trenerima ostalih kategorija.